
EL PAÍS

QUADERN.

UN PAÍS DE PARAULES

El periple d'anar més enllà

Martí Domínguez no només explica les innovacions i les noves mentalitats, sinó l'actitud, el comportament i estratagemes que segueixen els innovadors davant les reaccions censors

FRANCESC CALAFAT | 12 FEB 2014 - 20:08 CETArchivado en: Comunidad Valenciana Libros España Cultura

Martí Domínguez, biòleg, novel·lista, periodista, és un escriptor ferm i polivalent, i per aquest fet està situat en un lloc privilegiat en el panorama de les lletres en català. Ara, acaba d'editar un llibre ben ambiciós, guanyador del premi Carles Rahola, titulat *El somni de Lucreci*, amb el subtítol *Una història de la llibertat del pensament*, que suggereix l'abast de l'assaig. El motiu seminal de l'obra és l'ombra extensa de Lucreci en el pensament científic modern i contemporani, però també en les arts. Lucreci va escriure *De rerum natura*, un dels títols més enlluernadors de la literatura llatina, no només per l'energia lírica que el travessa, sinó també perquè és un far difusor de la filosofia epicúria. En poques paraules, aquest poema defensa que no hi ha res que entrebanque la independència de les persones per a aconseguir la seua petita felicitat. La tesi fonamental de llibre és un combat contra les "supersticions" religioses, ja que afirma que els homes són matèria pura i, per tant, no sobreviuen a la seua mort. Martí Domínguez també considera el poeta llatí com un antecedent d'evolucionisme.

Els vaivens de la fortuna de l'obra de l'escriptor llatí serveixen a l'assagista valencià per a estudiar les dificultats i, sovint, el drama que ha representat al llarg de la història implicar-se en l'estudi científic de la natura humana. Si l'obra de Lucreci desaparegué durant les foscos de l'edat mitjana, va ser perquè els poders eclesiàstics i els seus derivats preferien explicar les coses a través de dogmes i llegendes extraordinàries. Un clima de tals dimensions, serveix a l'autor per a explicar i detallar com els llibres de la natura, pretesament científics, anaven poblats d'animals i plantes fantàstics, farts sovint d'una forta càrrega simbòlica. Va ser a partir del Renaixement, i per pur atzar, que es va tornar a posar en circulació l'obra de Lucreci i va començar a influir en científics, pensadors, escriptors i fins i tot pintors, com ara Sandro Botticelli i Piero di Cosimo. Amb noms com Montaigne, Bacon, Copèrnic, Galileu, entre molts altres, s'inicia la cursa rigorosa pel coneixement científic del món. Després vindrà la Il·lustració, que suposarà un impuls nou per la ciència i la diversitat immensa dels fenòmens naturals, gràcies als viatges pels "nous" mons. L'efervescència per les noves troballes durà a un interès creixent per la natura, que afectarà no només els científics sinó també els pensadors i els escriptors, com ara Voltaire, Diderot, Rousseau, Goethe, Bernardin de Saint-Pierre, Wordsworth, Tennyson, etc. En aquesta lluita contra el creacionisme i la fantasia religiosa, Martí Domínguez no només explica les innovacions i les noves mentalitats, sinó l'actitud, el comportament i els estratagemes que segueixen els innovadors davant les reaccions censors, i de vegades inquisitorials, del poder l'Església i de les institucions polítiques.

Tot aquest esforç esgotador i vitalista per descobrir la "veritat" de la condició humana té el punt culminant amb els estudis científics del segle XIX, sobretot amb el sorgiment de l'evolucionisme i del seu protagonista principal, Charles Darwin, perquè els estudis posteriors, tot i d'una rellevància fabulosa, en són una conseqüència refinada, com és ara la rellevància de la genètica i la consideració de l'home com una màquina de gens.

L'objectiu d'*El somni de Lucreci*, com és diu en el pròleg, és seguir el viatge tan apassionant que ens ha conduït "a esbrinar què som", que ens ha dut a un "inesperat resultat: no som res

d'especial. O per a afinar una mica més, no som res més que simis i, com s'esdevé amb les altres espècies, entre les quals la resta dels primats, els nostres deures no estan escrits". Si el llibre pot plantejar alguns dubtes als lectors, aquests estan més en allò que no és diu que no en la part escrita. És a dir, l'autor es mostra bàsicament com un defensor de la sociobiologia, i per tant, la seua visió de l'home és segurament massa "cientista". No seré qui negue el pes de les lletres de l'ADN, però el comportament de l'home, només s'explica pel fet de ser un "producte exclusiu de les lleis de la ciència"? Al marge d'aquesta reticència, l'obra, en termes globals, és una visió vibrant de l'obsessió dels homes al llarg de la història per a anar sempre més enllà dels tòpics, amb moments brillants, com ara les pàgines dedicades a la pintura de Botticelli, a Galileu, al període de la Il·lustració, al lligam entre literatura i observació de la natura i, sobretot, els capítols dedicats a Darwin. Comptat i debatut, el llibre de Martí Domínguez és una obra il·luminadora per a aproximar-se al periple dels humans per a comprendre la seua naturalesa.